

Hänvisningsteknik

– att hänvisa, referera och citera

När du lånar en text av andra behöver du göra en källhänvisning. En källa kan till exempel vara en tidningsartikel, en tabell men också bild, film och radiointervju.

Det ska vara tydligt vad som är din egen text och vad du lånat ur källan. Du kan välja mellan att referera och citera, eller göra både och. Att låna av andra är inte detsamma som stöld eller plagiat.

Plagiat innebär att du kopierar ett material utan att ange källan. Att plagiera och kopiera längre avsnitt är det samma som stöld.

Du behöver också referatmarkörer för att baka in citat och referat på ett smidigt sätt i egen text. Att skapa tydliga övergångar mellan källorna och din egen text är viktigt, så att läsaren förstår vem som just nu kommer till tals.

Bra att veta

- Källhänvisningar i texten stärker bilden av dig som en pålitlig skribent.
- Att referera och citera är inte stöld eller plagiat.
- Att behärska hänvisningsteknik är att vara källkritisk.

Att nämna källan första gången

Första gången du nämner en källa ska du presentera den. Tanken är att läsaren kan hitta källan med hjälp av dina uppgifter.

Det här är också ett bra tillfälle att berätta allmänt om källan för läsaren. Vilken typ av text handlar det om: artikel, film eller intervju? Kan du kort säga något om innehållet?

Exempel på presentation av källor inne i texten

I *filmen [Barnkonventionen förklarad för barn \(2021\)](#)* förklaras barns rättigheter på ett enkelt sätt så att också barn förstår.

I *Tove Janssons bok [Berättelsen om det osynliga barnet \(1962\)](#)* läser jag om den ängsliga flickan Ninni.

I *intervjun som jag gjorde med Annette Kronholm den 13 april 2022*, så berättar hon om att vara barn på 1970-talet och tonåring på 1980-talet.

Hem och skola har fått pris för vad de gjorde för skolbarnen under pandemin med distansundervisning, skriver *Petra Miettinen i [Hufvudstadsbladet \(12.4.2022\)](#)*.

Kom ihåg

- VEM har skrivit, pratat, fotat, filmat?
- VAD heter källan?
- VAR är källan publicerad?
- NÄR är källan publicerad?

Att använda referatmarkörer

Referatmarkörer är ett sätt att hjälpa läsaren att skilja mellan olika källor och röster i din text. Läsaren ska inte behöva anstränga sig för att förstå när du använder en källa och när du övergår till egna slutsatser eller åsikter, erfarenheter eller exempel. Det ska alltså finnas en tydlig gräns mellan källan och dig själv i texten.

Efter att du presenterat upphovspersonen med både för- och efternamn, använder du bara efternamnet. I mer personliga texter är det kanske mer lämpligt med bara förnamnet.

Exempel på tydliga skillnader mellan källan och egen röst

Jansson berättar om flickan Ninni som blivit osynlig för att en tant varit elak mot henne. **Jag har själv** exempel på sådana elaka vuxna.

Jag tycker att det kan vara jobbigt att vara barn, men **Annette minns** att det var tvärtom. **Jag tror** att hon helt enkelt inte minns hur det egentligen var.

Rädda Barnen visar i sin artikel hur viktigt det är med trygghet för alla barn. **När jag scrollar** i mina sociala medier **tänker jag ofta** att många unga längtar efter just trygghet.

Bra att veta

- Våga använda "jag" om dig själv.
- Visa tydligt på gränsen mellan dig själv och upphovspersonen.
- Använd efternamn i de flesta fall.

Att variera anförings verbet

Tänk på genren och innehållet i en text, då du väljer mellan neutrala och subjektiva verb. För det mesta är det bra att variera verbet i referatmarkören. De neutrala verben passar i sakliga texter och facktexter. De subjektiva verben hör hemma i texter där du argumenterar för en sak eller vill framföra din åsikt. Verbet skrivs i presens, alltså nu-tid.

NEUTRALA VERB

berättar
beskriver
diskuterar
exemplifierar
förklarar
ger ett svar på
lyfter fram
nämner
konkretiserar
konstaterar
refererar (till)
resonerar
preciserar
skriver
säger
uppgger
visar (på)

SUBJEKTIVA VERB

anser
antar
argumenterar
betonar
drar en slutsats om
framhåller
hävdar
ifrågasätter
instämmer med
intygar
menar
poängterar
påpekar
påstår
slår fast
tror
tvekar
tycker
understryker
vidhåller

Tycker du att verben i listan är svåra? Lär dig nya ord. De är alltid bra att ha, också på andra språk som finska, engelska och andra språk.

Du kan också använda en enkel anföringssats:

Enligt en undersökning...
Enligt lärarnas beslut...
Enligt min mening/åsikt/erfarenhet...

Att referera – skriva med egna ord

Referat är en koncentrerad återgivning av ett innehåll. Du använder egna ord och undviker att kopiera eller plagiera källan.

Referat är inte att bara stryka vissa ord eller ändra på ordföljden i meningar. Då blir det halvplagiat. Använd för det mesta bara efternamnet på upphovspersonen efter att du nämnt källan första gången.

Exempel på referat

Muminmamman sitter på bryggändan. Då får muminpappan för sig att han vill skoja med muminmamman och det ser ut som om han tänker knuffa henne i vattnet. Ninni blir arg. Hon vill hjälpa mamman, så hon springer fram och biter muminpappan i svansen.

Under intervjun återkommer Annette flera gånger till att det inte fanns mobiler eller andra skärmar under hennes barndom. Teven var svartvit och hon hade massor av brevvänner. Varje vardag var det spännande att se om postiljonen kom med något brev.

Rädda Barnens psykolog berättar att barn som varit med om krig och andra katastrofer behöver lugna och trygga lekplatser. Alla vuxna som finns på plats har fått utbildning i att ta hand om barn med svåra upplevelser.

Tips - ”hitta egna ord”

- Läs texten, lyssna på ljudfilen, titta på filmen.
- Stäng materialet.
- Vad minns du? Skriv ner viktiga nyckelord. Bygg sedan ut med egna ord.
- Kontrollera att du återgivit korrekt, att referatet motsvarar innehållet.

Att citera – skriva av en text

Citat är en ordagrann återgivning av vad någon skrivit eller sagt. Du markerar ett citat med två citattecken. I svenska texter har båda citattecknen samma grafiska form, som i ”citat”.

Undvik lösryckta citat. Koppla istället ihop citaten med din egen text. Här kan du använda anföringssatser med kommatecken eller kolon.

Använd citat när du vill vara exakt eller behöver konkreta exempel. Välvalda citat kryddar också din egen text. Se upp så att du inte överanvänder citat eller att de blir väldigt långa. En text med för många citat närmar sig plagiat och blir osjälvständig. Din egen röst drunknar i citaten.

Exempel på citat

Lilla My och stirrar stint på Ninni och väser att ”du får aldrig ett eget ansikte förrn du lär dig att slåss”. Lilla My menar att Ninnis osynlighet beror på att hon är rädd för allt möjligt och inte vågar visa sina känslor.

”Allt var inte bättre förr, det var bara annorlunda” konstaterar Annette.

Rädda Barnens psykolog Hanna Thermaenius berättar om en ryggsäck till alla flyktningbarn: ”Gosedjuret i ryggsäcken ger trygghet och lugn, man får något mjukt att krama.”

Exempel på lösryckt citat – undvik!

”Allt var inte bättre förr, det var bara annorlunda.” Annette tycker att många äldre gnäller i onödan.

Tips

- Använd två likadana citattecken.
- Använd citat för att krydda din text.
- Undvik många och långa citat.

KÄLLOR

Språkrådet. (2017). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber. Synpunkter från lärare i enhetsskolan i Nykarleby (2019-), fokusskolorna i Skrivande skola (2020-23) och Topeliusgymnasiet i Nykarleby (2013-19).